

Vraagt de exotenproblematiek om een aanvalsplan?

Dit themanummer laat veel aspecten van exoten zien, inclusief de discussies of zelfs tegengestelde meningen die je kunt hebben over het accepteren of juist bestrijden van de vele plantensoorten die ons land binnenkomen. Het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselkwaliteit en Natuur heeft afgelopen jaren gewerkt aan een plan om met name samen met de provincies een aanpak vorm te geven. Welke keuzes daarin zijn gemaakt lees je in deze bijdrage.

Baudewijn Odé (FLORON)

Aanleiding

In maar liefst twee aangenomen moties (door BBB, VVD en CU) in 2023 heeft de Tweede Kamer de minister gevraagd om een aanvalsplan exoten op te stellen. De motivatie voor dit verzoek kwam voor de BBB vanuit de landbouw vanwege schade door o.a. Nijlgans, maar ook omdat iedere provincie een eigen aanpak had. Voor VVD en CU had de motivatie een breder perspectief. De laatste motie verwijst naar signalen dat exotische rivierkreeften een serieuze bedreiging vormen voor de waterkwaliteit en daarmee voor het halen van de doelen vanuit de Kaderrichtlijn water.

Uit het bovenstaande blijkt dat de Tweede Kamer zich vooral lijkt te richten op uit de hand gelopen exotenproblemen.

Meedenken

Het ministerie heeft na de Kamer-moties een consultatie opgetuigd, waarbij overheden, kennisinstituten en soortenorganisaties (waaronder FLORON en exotenkoepel Nederlands Expertise Centrum - Exoten (NEC-E)) inbreng hebben kunnen leveren. We zijn blij dat we in het uiteindelijke aanvalsplan veel van onze ideeën terugzien.

Aanval met accenten

Het aanvalsplan is gericht op risico's voor onze natuur en biodi-

versiteit. Onder andere de volgende strategieën worden genoemd: preventie en vroege eliminatie, effectief en (kosten)efficiënt handelen en ecosysteemherstel. Het legt dus grote nadruk op vroege stadia van invasie. Dan moet je denken aan het voorkomen dat soorten (zeker die met risico op verwildering) ons land binnenkomen. Maar ook aan het snel ingrijpen als een soort net begint te verwilderen in Nederland. Alleen dan is bestrijding acceptabel, omdat het dan minder ingrijpend en minder duur is.

Preventie en vroege eliminatie

Onder deze noemer wordt gewerkt aan het voorkomen dat soorten Nederland binnenkomen. Daarbij kun je denken aan soorten die op de Europese exotenverordening worden genoemd, maar Nederland nog niet bereikt hebben, zoals Fraai lampenpoetsergras (*Cenchrus setaceus*) of Hoog pampagras (*Cortaderia jubata*). Overigens mogen deze soorten bij uitzondering wel in een (botanische) tuin groeien, zolang ze maar niet kunnen ontsnappen. Voor een aangeplant perk met Struikaster (*Baccharis halimifolia*) in Monster (Zuid-Holland) is vanwege het ontsnapingsgevaar door zich met de wind verspreidende zaden recent juist wel gekozen voor eliminatie.

Maar er valt ook te denken aan soorten die al wel verwilderen, maar nog steeds verkocht worden, zoals Gele bieslelie (*Sisyrinchium*



Pampagras. Foto: Ed Stikvoort (Saxifraga).

californicum) en Westerse karmozijnbes (*Phytolacca americana*). Voor deze groep soorten geldt dat er nog geen wetgeving is om bijvoorbeeld import en handel te stoppen. Dat moet dan in de vorm van een nationaal handelsverbod, omdat door de vrijhandel in Europa niet wordt voorkomen dat een soort ons land kan bereiken. Dit is een moeilijke stap voor de overheid omdat er vaak economische belangen in het spel zijn én omdat het om veel plantensoorten gaat. Toch is een handelsverbod voor Aziatische duizendknopen (*Fallopia spec.*) al wel een keer toegepast, nog voordat deze soorten onder



Reuzenbalsemien. Foto: Willem van Kruijsbergen (Saxifraga).

de Europese wetgeving vielen. Momenteel lopen er verkenningen om ook voor Anna Paulownaboom (*Paulownia tomentosa*) en Gele bieslelie een handelsverbod of Europees verbod in te stellen.

Monitoring en signalering worden gezien als een belangrijke voorwaarde om preventie en vroege eliminatie te realiseren. Daarom worden de vrijwilligersnetwerken ook financieel ondersteund. En mede door waarnemingen van floristen zijn we tot nu toe in staat geweest om bijvoorbeeld Smalle theeplant (*Gymnocoronis spilanthoides*) in Nederland buiten de deur te houden.

Efficiënt handelen

Vanuit het Aanvalsplan is er juist minder aandacht voor de al wijder verspreide soorten. Dat heeft alles te maken met de hoge bestrijdingskosten en de ingrijpende maatregelen die soms nodig zijn om deze soorten onder de duim te houden of (lokaal) uit te roeien. Als dat al lukt, natuurlijk. Het ministerie ziet namelijk dat dit niet, of alleen met veel moeite, tot successen leidt. De bestrijding van Watercras-

sula, maar ook de pogingen om Aziatische duizendknopen uit te roeien spreken boekdelen.

Ecosysteemherstel

Er wordt in het aanvalsplan ook gekozen om in sommige gevallen exoten te accepteren, maar vooral natuurterreinen zo te beheren dat de inheemse biodiversiteit minimaal geraakt wordt. Gezonde, weerbare ecosystemen lijken in het algemeen minder gevoelig voor het binnendringen van exoten. In ons dynamische landschap kunnen exoten vaak juist profiteren omdat landschapselementen geregeld op de schop gaan waardoor er vestigingskansen ontstaan én omdat externe invloeden zoals een hoge stikstofbelasting een negatieve invloed hebben. Dat geldt zowel buiten als binnen de natuurterreinen. Ecosysteemherstel zonder dat het stikstofprobleem wordt opgelost lijkt dan ook best een grote uitdaging in de strijd tegen exoten. Meer onderzoek zou hier kunnen helpen slimmer te handelen.

Taakverdeling

Voor veel mensen is het onduidelijk

waar ze met hun vraag over exoten heen moeten en wie eventueel de taak heeft om een soort ergens te bestrijden. Mede daarom wordt er door het ministerie gewerkt aan een website met informatie. Zodra die gereed is, zullen we dat melden.

De provincies en het ministerie gaan samen over de soorten waarvoor landelijke doelstellingen gelden, met name de soorten van de Unielijst. Ze bepalen ook samen of voor soorten een uitroeidoelstelling geldt of dat ze als gevestigd moeten worden beschouwd. Eliminatie of bestrijding van planten wordt onder de verantwoordelijkheid van provincies uitgevoerd, in samenhang met het natuurbeleid.

Voor floristen blijft het van belang om verwilderende planten te blijven doorgeven, zodat beheerders de kans hebben om snel in te grijpen. Bovendien zal FLORON nieuw verwilderende soorten op basis hiervan onder de aandacht brengen van de overheid.

Meer over dit onderwerp lezen:

